

ԳՅԻՅԻ
(1)
Թարգմանալիան Գրոյ Կոյ Պարոն Էտիք Սուրբանդանէ առ ձեռք բերելի
ժաղարիս Պարոն Զին Անդրանէ :

առ Բեռն Զին Անդրան ,

Արքանապ Պարոն

a.

Զ Թէ միայն ունիմ ուրախութիւն , և
մխիթարութ պատասխանել քոյին հարց
մանց , վասն ծանօթութեան քոյ , յողագոս լեզուի և հեղինակի
ազգին իմոյ հայոց , այլ և համարիմ զայս հարկ իմ առնելն , 'ի
օղնականութիւն սղնուոյ միոյ , ոյր բարի խոկումնէ յոյժ պարտ
պեցեալ 'ի վերայ տղատականաց ջանացողութեանց :

Աճաշունչ սուրբ գիրքն , 'ի հին կտակարանին
յիշատակէ , զի 'ի նախահօրէ մերմէ յԱդամայ , լեւեհան ազգ ,
մինչև ցնոյ , և զճնտանիս իւր , ոյք մտին 'ի տապանն , և զեւթան
'ի ընդհանրակոն ջրհեղեղէն բոլոր աշխարհի :

Որով հետեւ յոյժ բնականէ , զի զմանկունն ընդ
հանրապէս խօսեցին զլեզուս հարց , և մարդ իւրեանց , և որով
հետեւ յադամայ մինչև 'ի ջրհեղեղն յայնմ միջոց ժամանակի , մտ
ղաղիւն զթոռանս վառակն Ադամայ դեռեւս կենդանիէր , որ նոյ
տեսեալէ նմա՝ որպէս ցուցանի յԱճաշունչ յա գիրքն , ուրեմն
յոյժ իրաւացիէ , զնոքաւ ամենեքեան խօսէին զլեզուս Ադամայ ,
և հետեւապէս նոյ , և զճնտանիսն իւր ոյք զեւթան 'ի ջրհեղեղէն
'ի տապանին , որ նստաւ 'ի վերայ լեւինն մասիսու՝ որ 'ի յարա
րատ , և 'ի յորում տեղւոյ իջին անդ յերկիր , և անուանեցին ըզ
տեղին նախիջեան , զոր տեղին այն յայնմ ժամանակէ մինչև ցայս
օր տանի զնոյն անուանակոչութիւնն , որ էր այս լեզու նոցայ , և
մի նշանական բառ 'ի հայս , այսինքն՝ նախիջեան , զի ասի առա
ջին իջեվան , նախ 'ի լեզուս հայոց ք առաջին , և իջեվան գտե
ղին ուր իջեվանին , և յետ այնու անկեաց նոյ զայդի՝ որպէս յի

շա

1800-2006

շատապեցեալէ 'ի սուրբ գիրս, և կոչեաց զանունն որոյ էարկ' ուռ, որ և է այս բառ հայոց, որ ասի էարկ. ուռ, որգոն էարկ' է արկանել, և ուռ զոստ խաղողոյ, և յետ այնորիկ մեռաւ զկինն նոյի, և թաղեցւ, և զտեղին յայնմիկ անուանեցաւ 'ի նոցանէ մայր' անդ, որ այս և ս է բառ հայոց, ստուգաբանէ մայր է անդ, զի մայր է ծնող, և անդ ' յայնմ տեղի, քանզի նա էր մայր զսուականն նոյի: Երբում տեղի գոյանայ բարեգունեղ որդունքն զըմզի:

'ի վերանուանքն ոչ միայն յիշատակեալքն 'ի հնազոյն պատմութիւնս, այլ և 'ի յաշխարհացոցս, և զորոց ստուգաբանութիւնքն 'ի բառարանին հայոց և յաւել և ս գոն նաև բազմեք նոյնապիսի անուանք հնազոյն տեղեաց որ և ս բառ է են հայոց, զի ունին զլիապէս ստուգաբանութիւնս 'ի հայո:

Արդ որով հետև ըստ 'ի վերն գրեցեայն նոյ տեսեալէ զմաղաղիւթ տան զաւակն Ադամայ, և յառաջ քան զՅրհնեղեն ինքն նոյ էր ամաց վեց հարիւրոց, յորժամ ինքն և զընտանիսն իւր մտին 'ի տապանն, և յետ իջանելոյն իւր 'ի տապանէն, եկաց յաւել և ս զամս երեք հարիւր և յիսուն' որպէս յիշատակեալէ 'ի յԱծաշունչ սուրբ գիրքն, և ս թէ 'ի վեր յիշեցեալք անուանակոչութիւնքն կոչեցեալեն 'ի նոյէ, որք են այժմ հասարակ, և ստուգաբանիչ բառք միայն 'ի լեզուս մեր հայոց ' որպէս եմ ծանեալ, և որով հետև 'ի սկիզբն յիջանելոյն նոյի 'ի տապանէն մինչև ցնեցեալ ժամանակս բնիկ բնակիչքն Արարատու են սպգն հայոց, 'ի պատճառաց, իրաւանց, և վկայութեանց որոց, մէք բոլոր հայքս հաւատամք, զի զլեզուն մեր է զճշմարիտ լեզուն նախահօրն մերոյ Ադամայ, որոյ վապարժիմ յիս, զի և դու հաստատիցիս որովք:

Ի՞նչ վասն ցեղաբանութեան սպգիս մերոյ հայոց, եմք սերեալք մեք մի 'ի յերկից յորդոցն նոյի, անուանեալն յաբէթ, որ ծնաւ զգամեր, գամեր ծնաւ զթորգոմ, թորգոմ ծնաւ զհայկ' որոյ ձեռամբ զնեքովթ (որ և բէլ կոչի) սպանանեցու, և հայկ ծնաւ զԱրամանեակ, որ 'ի յօտար ազգաց կոչի արմէնիան, որ ասկս քաջութեան, և կորովութեան ասացեալ Արամանեակայ, զանունն իւր յայանեցաւ 'ի տարր աշխարհի, և նոքա վասնորոյ կոչեցին ազգիս յայսմիկ արմէնիան:

որպէս 'ի վերն յիշատակեցեալէ , սպա թէ ոչ նախնին մերէ յա-
բեթ , որդի նոյի , որպէս 'ի վերն ստացաւ :

Ի՞նչ զինոյ յառաջքան զմեռանին իւր բաժանեաց
զերկիրս իւր վեր երեք որդոցն , Սեմայ , Քամայ , և Յաբեթի ,
երկիրն արարաւ անկաւ՝ բաժին նախնւոյն մերոյ յաբեթի , ող
գլխի 'ի սուրբ գիրս , զի յայնմ ժամանակէ մինչև ցոյցմ , զցեղն
յաբեթի գոլով բնիկ , բնակին անդ , որք են հայք :

Ասան ստանաւաց վերոյ գրեցելոյ , և յաղագս
բարեհամբաւի մի 'ի վեր յիշեցեալ նախնոյն մերոյ հայկ կոչեցե-
լոյն , որդի թորդամայ , զայլս մեր հայոց տանիմք 'ի մեզ զանուան
նորա հայք , և ունիմք ժառանգութիւն երկրին մերոյ Արարա-
տու , և մայրաքաղաքին տեղւոյն յայնմկ նախիջևտնայ՝ 'ի վերն
յիշատակեցելոյ , ուր է ջնայ , և զլեզուն գորնա խօսեաց այն որ
լուեալէր 'ի մարտոյն թուան զաւակէն յԱդամայ , է՛ զնոյն լե-
զուն զոր մեք հայքս 'ի կիրարկանեմք՝ որպէս 'ի վերն հաստատե-
ցաւ , այսպէս իշխեմ ասելն , զի զլեզուն մեր հայոց է նախահօրն
մերոյ Ադամայ , և որոյ խիչ հեղեմակն էր զնոյն նախահայրն
մեր Ադամ :

Ի՞նչ առ անունակոչութիւն խոյն , զոր ես յու-
ղարկեալեմ քեզ , զայս բոլորովն կախեալէ 'ի բարի կամաց քոյ ,
անուանել զորինչ և հաճիցիս , միայն ցանկամ , զի զայս ազգ խոյն ,
աճիցին 'ի մեծն բրիթանիայ , առ 'ի տալ զայտ երկրին զդեղմ
պատճառն 'ի վայելուին հասարակութեան , պատճառաւ միոյ
հայի (որպէս ստացեալեն և ս նոքա 'ի նոյն յազգէ զժամօթութի
վաճառելոյ զձեռագործս իւրեանց 'ի հնդիկս) և ես գոլով
տրուպ մի յայնմ յազգէ , խնդալոցեմ յոյժ լսել զաջողութիւն
բանին , մնալով բազում խոնարհութեամբ , և պատճառով :

'ի Մադրաս 29 Նոյեմբերի : 1793

Արժանաւոր Պարոն ,
Քոյդ առաւել հնազանդ խոնարհ ծայ
(ձեռնագրեալ) Շամիր Սուլթան

Ա. Գ. Այլևս հանձն փխարհութեան
այսինչ յուղարկել իւր յօդոհանձն Բ, 'ի
յարանիացեաց յաշխարհագրոյ պարհանէ Գ,
հանդերձ որոյ Բարգմանութեանքն 'ի աշ-
խարհացեաց Բարբառս, Վերաբերող լինողն
հայոց, զոր և շատ հարգապէս լինել շնորհան
նախագործն Բարոյ Արարաց :

Թարգմանութեան յօդոհանձն Բարոյ 'ի աշխարհացեաց յաշխարհագրոյ պարհանէ Գ,
արարեցելայ Եհեշնակ Արքայի Գեորգ Բարեկէն, 'ի Բարեկէն, և Գեորգ
Երեմ 'ի Մարտիրոս, յարն 1752 :

այ, Բ. Բ. Բ. հայաստանի, զոր այժմ ժամանում
կիս է զբառն, զոր 'ի կիրարկանի յամ սղգս,
բայց ստոյգ անուան բաղադրին է նախիջեվան, 'ի վերայ որոյ
լինին կոչեցեալեն Արարատ, հանգեալէ զտապանն Նոյի, յետ
քառասուն աւուրց 'ի ջրհեղեղէն, էջ նոյ, ընդ ընտանիսն իւր,
'ի նոյն բաղադրին, ուր սկսան բազմանալ մարդիք, և յետ այնորիկ
որպէս զգողսն մայր բովանդակ գնալին, զմարդս իւր բաժանե-
ցան 'ի չորս կողմն աշխարհի, և վերջապէս կարեմք ընդ հանրապէս
ամեն այն սղգք ա խսրհի հռչակել, և խոստովանիլ, զի մէք որդիք
և սերունդք եմք զայդպիսի երջանիկ սղգի՝ որոյ լեզուն այնքան
մեծ և հարուստ, քան զամ 'ի մէջ աշխարհի, ուրեմն հակառա-
ռել գող կորէ, զի զոյս էր առաջինն, զոր եղև յերկրի, և որ
'ի գործածիւր 'ի նախաճօրէն մերոյ յԱդամայ, վասն զի 'ի ջր-
հեղեղէն, ոչ զք մնաց յորդոյն Ադամայ, բաց ինոյ, և զընտանիսն
իւր, նոքա էին դեռևս 'ի տապանի, 'ի գործածէին գրնական
լեզուն, որք հարքն իւրեանց ուսուցեալքէին նոցա, և յետ քա-
ռասուն աւուրց, նոքա իջին 'ի նախիջեվան, հրամանաւն այ-
լաղսգս գործոյ բազմանալոյն սեռն մարդկային, նոքա, որդիք
նոցա, և թողուկք նոցա՝ և ամ սերունդք նոցա, խօսէին զնոյն
բարբառ :

